

SAIJA SALONEN & SIRKKU KOTILAINEN

Kohti eettistä kestävyttä tekoälylukutaitojen kanssatutkimuksessa

Tekoälyn käyttö tutkimuksessa on lisääntymässä tutkimuksen kohteena ja välineenä. Ilmiö haastaa pohtimaan tutkimuseettisiä käytäntöjä. Pureudumme tähän problematiikkaan kanssatutkimuksessa, jossa osallistujat käyttävät tekoälyä mediapedagogisessa radiotoiminnassa. Tutkimuksen tavoite on vahvistaa haavoittuvassa asemassa olevien nuorten aikuisten tekoälylukutaitoja. Käytämme 'kanssatutkimusta' kuvaamaan toimintatutkimusta, jossa tutkittavat osallistuvat tutkimuksen toteuttamiseen. Tuomme esiin tiedontuotannon riskejä, kun tekoäly on tutkimusasetelmassa ja osallistujien julkiset radiotyöt ovat osa tutkimusta. Kyseessä on osatutkimus hankkeessa, jonka päätavoite on määritellä tekoälylukutaitojen

pedagogiikkaa mediakasvatuksen osana. Kysymme, millaisia tiedontuotannon riskejä kanssatutkimus tuottaa, kun keskiössä on haavoittuvassa asemassa olevien nuorten aikuisten tukeminen tekoälylukutaitoihin. Kestävyuden kannalta tutkimuseettisenä ideaalina nousee esiin läpinäkyvyys. Esitämme tutkimuseettisiä tarkastuspisteitä ja käytäntöjä tiedontuotannon riskien minimoimiseksi.

Asiasanat: tutkimusetiikka, toimintatutkimus, tekoäly, mediakasvatus, aikuiskasvatus, tekoälylukutaito

Aikuiskasvatus 44(4), 242

SAIJA SALONEN & SIRKKU KOTILAINEN

Towards ethical sustainability in the participatory action research of artificial intelligence literacy

The use of artificial intelligence (AI) in research is increasing as a research object and tool. This phenomenon challenges us to reflect on research ethics practices. We explore this issue in a participatory action research study with participants using AI in in media-educational radio broadcasting. The aim of the study is to strengthen the AI literacy skills of vulnerable young adults, but the participants are also involved in conducting the research. We highlight the risks of knowledge production when AI is used in the research setting and participants' public radio work is part of the research. This is a sub-study in a project whose main objective is to define the pedagogy of AI literacy as part of media education. We ask

what kind of risks the participatory aspect entails for knowledge production when the focus is on supporting vulnerable young adults with AI literacy skills. In terms of sustainability, transparency emerges as the research ethical ideal. We propose research ethics checkpoints and practices to minimise the risks to knowledge production.

Keywords: research ethics, action research, artificial intelligence, media education, adult pedagogy, AI literacy, adult education

Aikuiskasvatus 44(4), 242

MINNA HOROWITZ & JANNE MATIKAINEN

Luottamusta rakentamassa – Media- ja informaatiolukutaito ja kansallinen resilienssi

Suomi tunnetaan kansainvälisesti poliittisista ja pedagogisista innovaatioistaan media- ja informaatioluku- eli MIL-taitojen kehittämiseksi. Mediaan kohdistuva lukutaito on esimerkiksi Unescon ja Euroopan unionin keskeisiä politiikkakäsitteitä, jota suositellaan lääkkeeksi informaatiohäiriöihin. Resilienssi erilaisia informaatiohäiriöitä, kuten disinformaatiota, kohtaan on kuitenkin laajempi ilmiö, johon nivoutuu olennaisena luottamuksen kokemus. Esitämme, että resilienssissä yhteiskunnassa on keskeistä luottamus niin mediaan ja koko yhteiskuntaan kuin toisiimme. Luottamus ei ole vain yksilön kokemus, vaan sitä voidaan tutkia niin sosiaalisena ilmiönä kuin järjestelmän tasolla. Tarkastelemme media- ja informaatio-

lukutaidon haasteita resilienssin ja luottamuksen eri tasojen valossa ja havainnollistamme niitä Suomea koskevilla tutkimustuloksilla. Erityisesti affektiivisen polarisaation ja episteemiset yhteisöt ovat ilmiöitä, jotka ovat kiperiä ongelmia jopa media- ja informaatiolukutaidon mallimaassa Suomessa. Tulostemme perusteella resilienssiä tulisi kehittää monitasoisesti, eikä vain yksilön media- ja informaatiolukutaidon kannalta.

Asiasanat: medialukutaito, informaatiolukutaito, luottamus, disinformaatio, resilienssi

Aikuiskasvatus 44(4), 255

MINNA HOROWITZ & JANNE MATIKAINEN

Building trust – Media and information literacy and national resilience

Finland is internationally renowned for its pedagogical and policy innovations to develop media and information literacy (MIL) skills. Media literacy is one of the key policy concepts of UNESCO and the European Union, for example, and is recommended as a remedy for information disorders. However, resilience to various kinds of information disorders, such as disinformation, is a broader phenomenon, with the experience of trust as an integral part. We suggest that in a resilient society, trust in the media and society as a whole, as well as in each other, is essential. Trust is not just an individual experience but can be studied as a social phenomenon as well as at the system level. We examine the challenges of media and

information literacy in the light of different levels of resilience and trust and illustrate them with research findings from Finland. Affective polarization and epistemic communities are phenomena that pose tricky problems even in Finland, a model country for media and information literacy. The results suggest that resilience should be developed at multiple levels, and not only in terms of individual media and information literacy.

Keywords: media literacy, information literacy, trust, disinformation, resilience

Aikuiskasvatus 44(4), 255

Pitkäaikaistyöttömien digitaalinen minäpystyvyys arjessa – Digikuiluista osallisuuteen

Digitaaliset ja sosiaaliset eriarvoisuudet haastavat pitkäaikaistyöttömien digiosallisuutta. Kuntouttavan työtoiminnan kontekstissa tehdyssä haastattelututkimuksessa he kuvasivat kohtaamiaan saavutettavuuden, osaamisen ja hyötyjen digikuiluja. Kun omat taidot eivät riittäneet arjen digiongelmien ratkaisemiseen, korostui välillinen minäpystyvyys. Silloin pitkäaikaistyöttömät turvautuivat tai kohdistivat odotuksia digitukeen sekä laitteiden ja palveluiden käytettävyyteen. Omakohtaisella harjoittelulla ja tarvittavalla tuella pitkäaikaistyöttömien taidot ja digitaalinen minäpystyvyys vahvistuivat. Tämä

auttoi heitä näkemään digitaalisuuden itsenäisyyttä lisäävänä ja myönteisenä resurssina arjessaan. Kollektiivinen minäpystyvyys ilmeni keskinäisen tuen ja tulevaisuuden uskon jakamisena, joka mahdollistui ryhmämuotoisessa digivalmennuksessa.

Asiasanat: pitkäaikaistyöttömät, digitaalinen kuilu, minäpystyvyys, saavutettavuus, digituki, digivalmennus, oppimisvaikeudet, kuntouttava työtoiminta, digiosallisuus, digitaalinen minäpystyvyys, digitaidot

Aikuiskasvatus 44(2), 268

Digital self-efficacy of the long-term unemployed in everyday life – From digital divides to inclusion

Digital and social inequalities challenge the digital inclusion of the long-term unemployed. An interview study conducted in the context of rehabilitative work experience revealed the digital divides they face in terms of accessibility, skills, and perceived benefits. When they lacked the skills to resolve everyday digital problems independently, proxy efficacy became essential. This is when the long-term unemployed relied on or placed expectations on digital support and accessibility of devices and services. With self-training and adequate support, the skills and digital self-efficacy of the long-term unemployed were strengthened. This helped them to see the digital as

an empowering and positive resource in their daily lives. Collective self-efficacy was manifested in the sharing of mutual support and optimism about the future, which was made possible through group-based digital coaching sessions.

Keywords: long-term unemployed, digital divide, self-efficacy, accessibility, digital support, digital coaching, learning difficulties, rehabilitative work experience, digital inclusion, digital self-efficacy, digital skills

Aikuiskasvatus 44(2), 268